

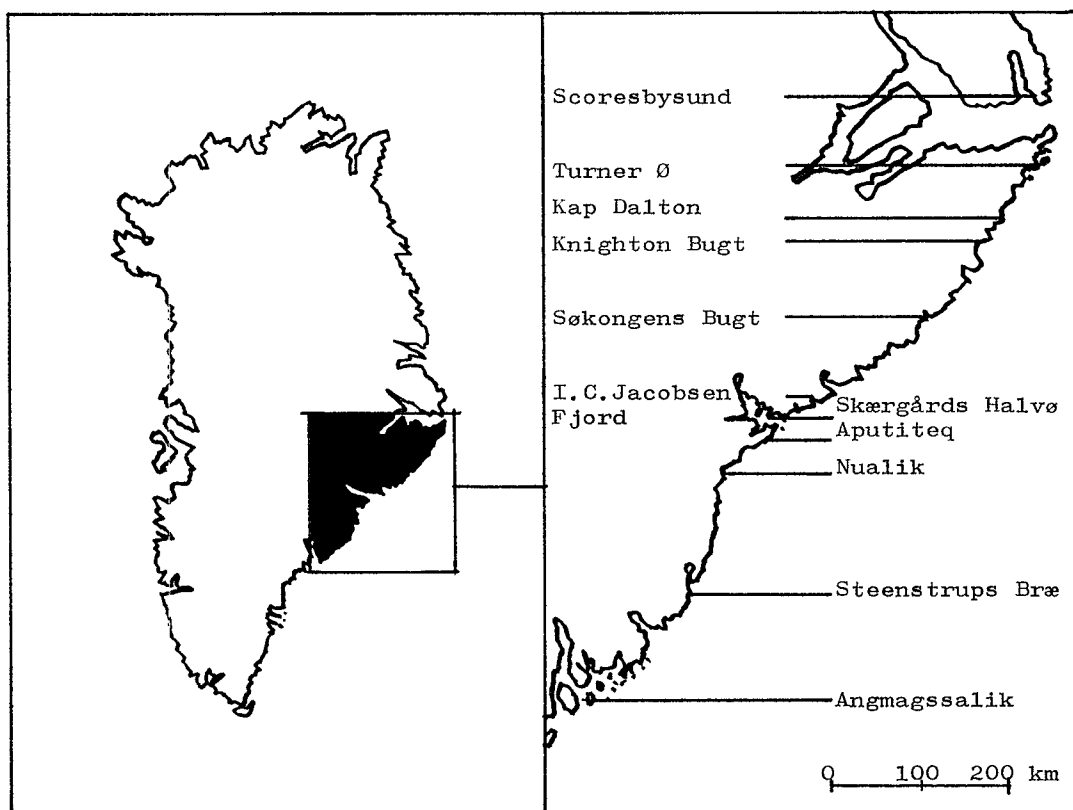
Kaptajn Ejnar Mikkelsens mindeekspedition 1980

af John Andersen

I forbindelse med 100-året for Ejnar Mikkelsens fødsel den 23. december 1880, blev der i juli, august, september dette år, gennemført »Kaptajn Ejnar Mikkelsens Mindeekspedition 1980. Scoresbysund-Angmagssalik«.

Dette skete først og fremmest for at hædre Ejnar Mikkelsens store og betydningsfulde indsats i Østgrønland. Ekspeditionen havde bl. a. til opgave at fortsætte det arbejde, som Ejnar Mikkelsen påbegyndte i år 1900 som ung deltager på premierløjtnant G. C. Amdrups »Kystekspeditionen Langs Grønlands Østkyst«.

Mindeekspeditionen blev gennemført under ledelse af arkitekt John Andersen og med eskimologistuderende Jørn Berglund Nielsen som deltager.

Dødemandshuset på Nualik som G. C. Amdrup fandt det med 38 døde eskimoer i 1899. Amdrup medtog forskellige redskaber fra huset.

Historisk baggrund

I årene 1898–1900 blev der under ledelse af premierløjtnant G. C. Amdrup gennemført „Carlsbergfondets Expedition til Østgrønland“. Ekspeditionens første del i 1898–99, havde til opgave at fortsætte de undersøgelser som Gustav Holm startede med konebådsekspeditionens gennemførelse i årene 1884–85 i Angmagssalik distrikt.

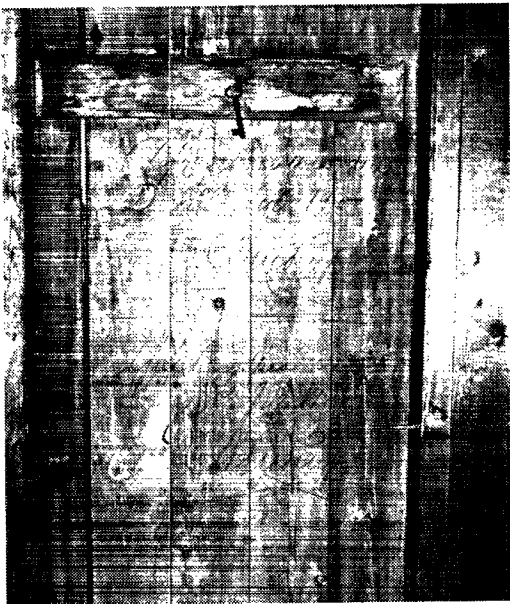
Amdrups vigtigste opgave var en undersøgelse af kysten mellem Angmagssalik og Scorebysund Fjord for at finde mulige overlevende eskimoer. I en åben jolle nåede G. C. Amdrup i 1899 til Nualik 300 km nord for Angmagssalik. Her fandt de et fælleshus med 38 døde eski-

moer – døde af forgiftning. Storisen og strømmen nordfra hindrede imidlertid ekspeditionen i at fortsætte. Amdrup besluttede derfor at afbryde rejsen. På halvøen blev der bygget en 2 m høj stenvarde samt nedlagt en beretning og et proviantdepot. Depotet skulle være „Støttepunkt“ for en ny ekspedition i 1900 „Kystekspeditionen Langs Grønlands Østkyst“.

Kystekspeditionen havde foruden G. C. Amdrup som leder følgende deltagere: underkanoneer A. Jakobsen, smed og sømand S. P. Nielsen samt den 19 årige unge styrmand Ejnar Mikkelsen. Ekspeditionens mål var en kortlægning af den

Overvintringshuset ved Kap Dalton som G. C. Amdrup opførte i 1900. Billederne er optaget sommeren 1980, hvor der endnu med tydelig skrift på døren står »Afrejst sydpå den 22. juli 1900 Amdrup«.

ukendte kyst mellem Scoresbysund og Nualik, tillige etnografiske og antropologiske undersøgelser, hvis de traf på eskimoer.

Belært af sine erfaringer fra 1899 planlagde G. C. Amdrup at starte Kystekspeditionen fra nord mod syd. De kunne, hvis isen hindrede sejlads langs kysten, drive sydover med polarstrømmen. Når isen løsnede sig kunne de igen ro tilbage og fortsætte undersøgelserne.

Den 21. juli 1900 stod de 4 mand på Kap Dalton ca. 150 km syd for Scoresbysund. Amdrup byggede en hytte til brug for en eventuel overvintring, hvis det ikke lykkedes at nå forbi Blossesville Kysten før vinteren satte ind. Det blev be-

Kystekspeditionens tre deltagere på Næsset ved Nualik, mere end 500 km ukendt kyststrækning var blevet opmålt. Ejnar Mikkelsen står yderst til højre.

gyndelsen til Ejnar Mikkelsens lange og indholdsrige Grønlandseventyr.

Bådrejsen til Angmagssalik blev gennemført med en 18 fods åben jolle.

De første 400 km langs Blossville Kysten indebar så mange vanskeligheder med storisen, at en minutiøs undersøgelse efter eskimoboplader ikke var mulig.

Først på Skærgårds-Halvø i Kangerdlugssuak, fandt de hvad de længe havde søgt efter – eskimoboplader. Her var 8 velbevarede husruiner, 6 teltpladser, depoter, fælder og grave. Kangerdlugssuak havde i modsætning til Blossville Kysten, ideelle betingelser for eskimoisk bosætning, men en nøjere undersøgelse af fjorden tillod tiden ikke.

De 4 mand roede videre sydpå til Nualik – 500 kilometer, tidligere ukendt kyst, var gennemrejst og opmålt. Ekspeditionens vigtigste opgave var dermed løst. Fra depotet på Nualik supplerede

de forsyningerne og fortsatte rejsen de sidste 300 km til Angmagssalik.

Scorebysund

Med oprettelsen af Scoresbysundkolonien i 1924 og 25, begyndte en ny epoke i Grønlands historie. Kaptajn Ejnar Mikkelsen var primus motor i dette betydningsfulde forsøg, som havde både politiske, sociale og menneskelige aspekter.

Kolonien udviklede sig hurtigt til at blive et af Grønlands bedste fangstdistrikter.

Med de gode resultater fra Scoresbysund fik Kaptajn Ejnar Mikkelsen tilsvarende ideer med hensyn til at oprette en lignende, men mindre, udflyttersboplads i Kangerdlugssuak.

Fra Amdrup-ekspeditionen i 1900 kendte Ejnar Mikkelsen til Kangerdlugssuak og de store forekomster af vildt, samt den tidligere eskimoiske boplads.

Først i 1932 lykkedes det for Kaptajn Ejnar Mikkelsen at få tilstrækkelig opbakning og støtte, bl. a. på grund af den norske okkupation i 1931, til at gennemføre „Scoresbsund Komiteens 2'den Østgrønlandske Ekspedition 1932“.

Ekspeditionen blev udrustet med grønlandsskibet M/S Søkongen og havde til opgave, at bygge rejsehuse fra Scoresbysund til Angmagssalik. Dette gav fangerbefolkningen mulighed for at rejse langs kysten mellem de to østgrønlandske byer.

I Kangerdlugssuak skulle ekspeditionen udføre omfattende undersøgelser af de bopladsfund som G. C. Amdrup havde fundet i 1900. Hertil skulle ekspeditionen om muligt forsøge at finde eventuelle nye bopladser på den utilgængelige Blossville Kyst.

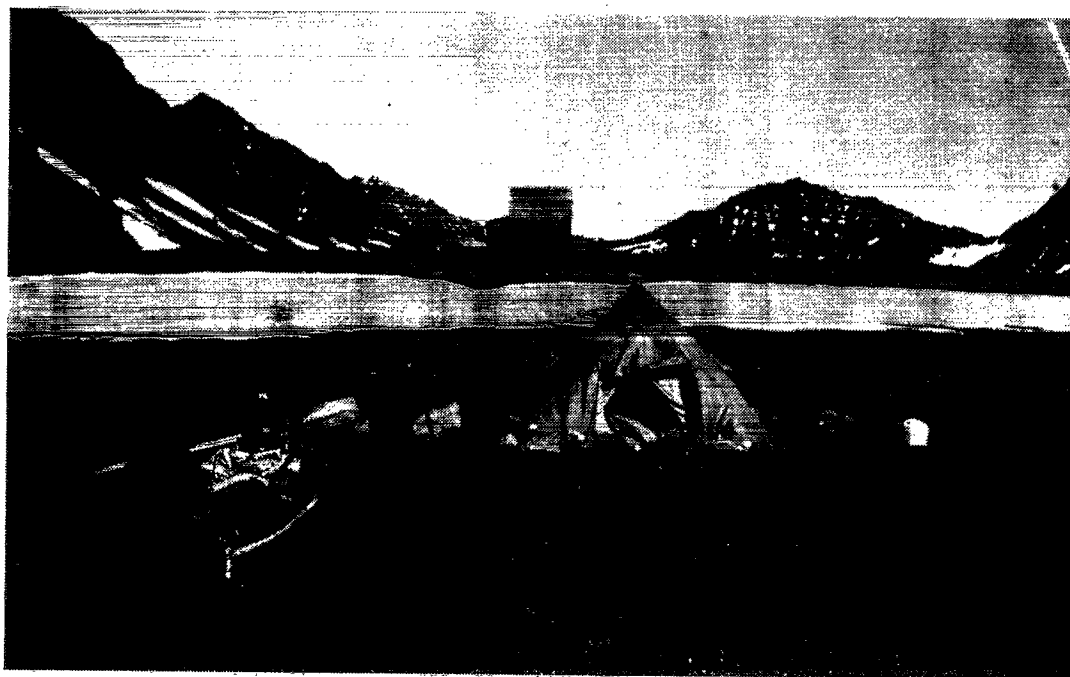
Rejsens første mål var Kap Dalton. Efter en meget vellykket sejlads gennem storisen, nåede Søkongen den 11. juli 1932 kysten ud for Kap Dalton.

Huset, som Amdrup havde opført i 1900, stod endnu. Men der havde været gæster, som ikke havde efterladt det i ordentlig stand. Kul, petroleum og andre småting var fjernet. Efter al sandsynlighed måtte det være udført af norske fangstmænd. Huset blev dog repareret, og rejsen sydover med Søkongen begyndte.

Andet mål var Kap Tupenier ca. 150 km syd for Kap Dalton, og kysten blev delvis undersøgt for eskimobopladser. Bag Kap Tupenier i Søkongens Bugt, blev det første rejsehus bygget, og området blev kortlagt. Huset blev forsynet med kul og petroleum, hvorefter rejsen fort-

De fire fra bådholdet samlet til middag d. 12. oktober 1942 hos G.C. Amdrup. Fra venstre: Søren Nielsen, Axel Jakobsen, G. C. Amdrup og Ejnar Mikkelsen.

Søkongens Bugt, hvor Ejnar Mikkelsen opførte det første rejsehus i 1932. Huset er det eneste af de i alt 5 opførte rejsehus, som endnu står.

satte. Det lykkedes imidlertid ikke at finde eskimobopladsen videre sydover.

Ud for Kap Ravn fik ekspeditionen problemer med storisen. En fortsat undersøgelse af kysten måtte man opgive.

Ud for Mikis Fjord, 10 km nord for Kangerdlugssuak, lykkedes det at komme fri af isen. Her fandt Ejnar Mikkelsen en velegnet ankerplads til Søkongen.

Der blev stor aktivitet i Mikis Fjord. Stedet var velegnet som støttepunkt for fangerne. Det andet rejsehus blev opført. Omegnen blev undersøgt, og det lykkedes at finde nye eskimobopladsen.

Herfra sejlede Søkongen til Kangerdlugssuak. Fjorden blev opmålt og undersøgt. På grund af stedets gode fangstmuligheder, besluttede Ejnar Mikkelsen at opføre to rejsehus få kilometer bag den gamle eskimoboplads.

Fra Kangerdlugssuak fortsatte ekspeditionen til Nualik, Amdrups gamle depot. Et af eskimohusene blev repareret, så det kunne bruges som de øvrige rejsehus.

Ekspeditionens sidste rejsehus blev opført i Tugtilik ca. 150 km nord for Angmagssalik.

Den 3. september ankom Søkongen til Kolonien Angmagssalik. „Scoresbysund Komiteens 2den Østgrønlands Ekspedition“ var hermed afsluttet. Ekspeditionens vigtigste opgave, at bygge rejsehus som støttepunkter for fangerne i Angmagssalik Scoresbysund, var gennemført foruden et stort videnskabeligt arbejde, specielt i Kangerdlugssuak.

Derimod stod spørgsmålet om den tidligere eskimoiske tilstedeværelse på Blossville Kysten stadigvæk ubesvaret.

Året efter, i 1933, afsagde Den internationale domstol i Haag i sin kendelse – Danmarks suverænitet over hele Grønland.

Det var ført og fremmest på grund af Kaptajn Ejnar Mikkelsens store og betydningsfulde indsats i Østgrønland, at resultatet fik dette udfald og resultatet blev fejret.

Lauge Koch fortsatte sine undersøgelser i Nordøstgrønland. Knud Rasmussen afsluttede den 7. Thule Ekspedition med optagelsen af „Palos Brudefærd“ i Angmagssalik distrikt. Ejnar Mikkelsen blev i 1934 udnævnt til inspektør over Østgrønland, og i 1935 blev der under Augustine Courtauld's ledelse gennemført „The Anglo-Danish East Greenland Expedition“.

Courtauld-ekspedition havde to opgaver. En bestigning af Grønlands højeste bjerg „Gunbjørns Fjeld“, samt en yderligere undersøgelse af den eskimoiske boplads Skærgårds Halvø.

Bestigningen af Gunbjørns Fjeld lykkedes trods tidspres. Holdets danske deltagere var Ebbe Munck.

De arkæologiske undersøgelser blev udført af Helge Larsen og Eigil Knuth. De fandt bl. a. en ny stor eskimoboplads i I. C. Jacobsens Fjord. Grænsen for den eskimoiske bosætning blev derved rykket 30 km længere mod nord.

Herefter er Blosseville Kysten totalt urørt. Ingen arkæologiske ekspeditioner har siden undersøgt Blosseville Kystens stejle forbjerger for eventuelle eskimoiske bosættelser.

Derimod har flere ekspeditioner i Nordøstgrønland, blandt andet P. V. Glob i 1946 og Jørgen Meldgaard i

1952, yderligere dokumenteret, at der tidligere har været kulturelle forbindelser mellem Scoresbysund og Kangerdlugssuak.

Ekspeditionens opgaver

„Kaptajn Ejnar Mikkelsens Mindeekspedition 1980, Scoresbysund–Angmagssalik“, vigtigste opgave var derfor:

At gennemføre en „arkæologisk recognering“ langs Blosseville Kysten mellem Turner Ø i nord og I. C. Jacobsens Fjord i syd med det mål at opdage hidtil ukendte eskimoiske bosætninger.

Ekspeditionens anden opgave bestod i: En gennemfotografering af hele Blosseville Kysten, G. C. Amdrups Kystekspeditionens landgangssteder fra 1900 og Kaptajn Ejnar Mikkelsens Scoresbysund Komiteens 2den Østgrønlandske Ekspedition i 1932 opførte rejsehuse.

Det første problem der meldte sig i forbindelse med en „arkæologisk rekognoscering“ var naturligvis, hvordan det skulle gennemføres, når det ikke var lykkedes for Amdrup og Mikkelsen at finde eskimobopladser på Blosseville Kysten.

Premierløjtnant G. C. Amdrups Kystekspedition i 1900 havde først og fremmest til opgave at kortlægge den ukendte kyststrækning mellem Kap Dalton og Nulalik. Ekspeditionen blev gennemført med en åben 18 fods jolle. På trods af jollens specielle konstruktion og ekspeditionens dengang lette udrustning – 275 kg pr. mand i gennemsnit, hindrede storsens drift mod den stejle kyst en minutøs undersøgelse.

Kaptajn Ejnar Mikkelsens ekspedition med skibet Søkongen i 1932 havde som omtalt til opgave at bygge rejsehuse mel-

lem Scoresbysund og Angmagssalik, og denne ekspedition havde også problemer med storisen på Blosseville Kysten.

Ekspeditionens plan

Såfremt Kaptajn Ejnar Mikkelsens Mindeekspedition 1980 skulle lykkes var det nødvendigt at gennemføre rejsen langs Blosseville Kysten på den måde, der gav størst mulighed for at finde eskimoruiner.

Udgangspunkt for planlægningen af ekspeditionen var de mange erfaringer fra G. C. Amdrups Kystekspedition, Ejnar Mikkelsens 2den Østgrønlandsekspe-
dition i 1932, samt nøje studier af den eskimoiske rejseteknik.

De seneste eskimoiske indvandring (neo-eskimoer) anvendte kajaker. Hvad var derfor mere nærliggende, en at rejse som eskimoerne – med kajak.

Ingen tidligere ekspeditioner havde sejlet med kajak ned langs Blosseville Kysten. Men kajakken har mange fordele. Den kræver minimum af vand, og derfor er det muligt at følge kysten på langt større strækninger end med andre fartøjer. Fra kajakken træder selv de mindste uregelmæssigheder på land meget tydeligt frem, fordi horisonten er lav. Det kan ikke lade sig gøre fra en større båd, helikopter, etc.

Men det vigtigste af alt er naturligvis kajakkens enkle og lette konstruktion. Alle skader kan repareres på stedet. Med så let et fartøj, er man i stand til hurtigt og uden besvær at trække det op på isen, når den pakker.

I forbindelse med den „arkæologiske rekognoscering“ var der to grundlæggende problemer at tage stilling til, for at resultaterne kunne anvendes senere.

- 1) Hvordan skulle registreringen udføres?
- 2) Hvordan skulle registreringen lokaliseres?

Almindelige arkæologiske opmålinger og tegninger kunne vi ikke udføre, fordi det ville tage for lang tid.

Efter samtaler med professor Ole Jacobi, inst. f. Landmåling og Fotogrammetri D.T.H., viste det sig, at vi med stor fordel kunne anvende fotogrammetrisk opmåling.

Det krævede et minimum af teknisk udstyr (fotoapparat), som vi i forvejen medbragte.

Efter øvelser på D.T.H. havde vi opnået så god rutine, at det var muligt for os, at gennemføre en helt præcis opmåling. Det tog således mindre end 1 time at gennemfotografere en eskimoisk husruin.

For at den udførte fotoregistrering skulle kunne anvendes senere, var det en forudsætning, at placere ruinernes nøjagtige geografiske position.

Der eksisterer i dag ikke danske kort over Blosseville Kysten. Fra Geodætisk Institut afd. f. Grønland fik vi udleveret U.S. Army kort i målestok 1:250.000. Kortene var imidlertid kun anvendelige til planlægning og orientering langs kysten. De var ikke brugbare til nøjagtige positionsbestemmelser.

Derfor medbragte vi 300 stk. stereometriske luftfotografier. Med lup var vi således i stand til at finde den pågældende registrering (vinterhuse etc.), hvorefter stedet blev markeret med en nål og indskrevet i en rød cirkel med dato og andre relevante oplysninger.

Det ovenfor nævnte registreringsma-

På de medbragte luftfotografier blev der indtegnet med rød spritpen det område, hvor vi udførte en arkæologisk rekognoscering.

teriale kunne herefter, hvis vi fandt arkæologiske fund af betydning, danne baggrund for senere detaljeret behandling.

Det at sejle med kajak fra Scoresbysund til Angmagssalik er nok et spørgsmål om fornuftig planlægning og tilstrækkelig med erfaring.

Ekspeditionen blev planlagt udfra den nyeste udvikling indenfor udrustning, beklædning, proviant, videnskabeligt udstyr m.v. Til sammenligning med G. C. Amdrups ekspedition 80 år tidligere har den tekniske udvikling betydet, at Kaptajn Ejnar Mikkelsens Mindeekspedition kom ned på en vægt af 76 kg pr. mand, hvor Amdrup havde 275 kg i gennemsnit.

Ekspeditionens forløb

Med en af Grønlandsflys helikoptere blev vi fløjet til Turner Ø, 100 km syd for Scoresbysund. Det var smukt vejr med en fantastisk udsigt ind i verdens største fjord. Ude langs kysten lå tyk tåge. Efter 40 minutter landede helikopteren. Alt kom ud af maskinen, og en kold vind fra havet gik igennem vores klæder. Vi frøs, var endnu ikke hærdede til dette barske kystklima.

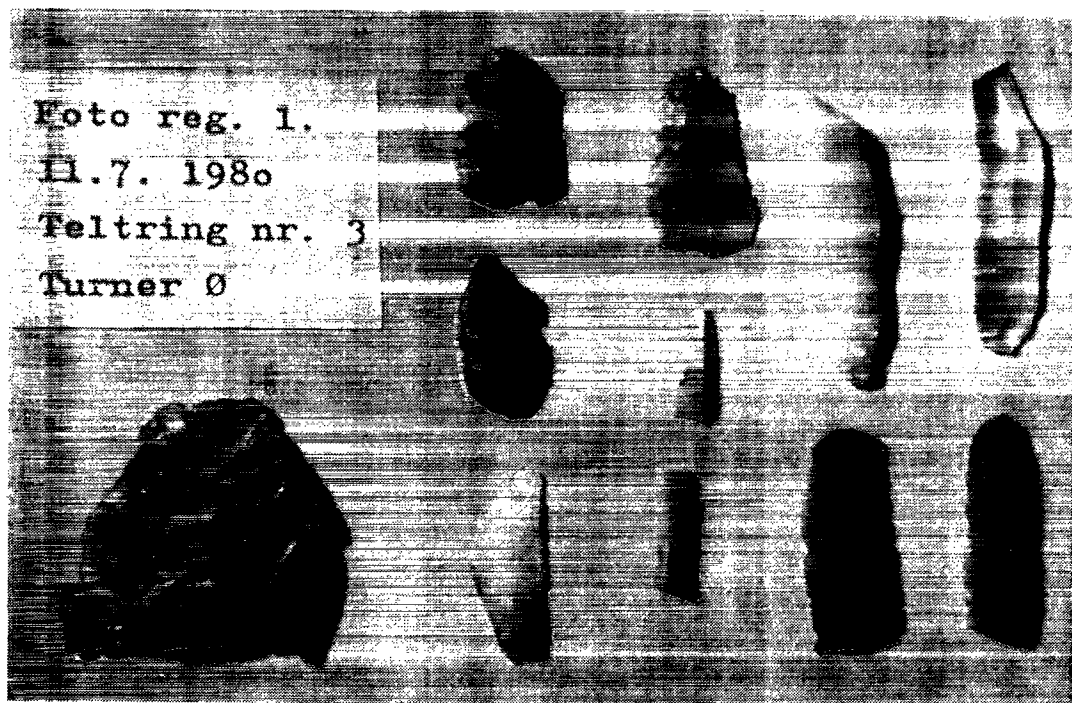
Sydpå lå isen tæt mod land. Mere end 1000 kilometer skulle vi tilbagelægge før vi igen så mennesker. Helikopter-piloterne rystede på hovederne. De mente, at det var en håbløs opgave.

Ti minutter senere lettede helikopteren. Vi var alene tilbage. Det begyndte at sne. Tågen blev tættere. Stedet var ikke særligt velegnet til lejrplads. Fugtig flydejord fik fødderne til at forsvinde i tykt mudder. Vi var en smule modløse, og jeg besluttede derfor, at vi skulle søge efter en bedre lejrplads. Tog kikkert og rifler med, gik et par timer langs kysten. I det fjerne tordnede brændingen mod iskanten, men tågen gjorde det umuligt at se, hvor langt ude isen lå.

Den første eskimoiske boplads

Pludselig kom der en åbning i tågen. Solen varmede et øjeblik. Der kom farver på isen, havet og landet, humøret begyndte at stige. Med eet så vi hundrede små, reflekterende solstråler på et lille, lavt næs foran os. Jo, det var, hvad vi knapt turde tro, en paleo-eskimoisk boplads. En eskimoisk boplads fra fortiden.

Tågen kom igen, solen forsvandt, men de små flintestykker lå stadig på jorden. Straks glemte vi det barske, kolde vejr.

Paleo-eskimoiske fund fra Turner Ø.

Vi gik omgående igang med en undersøgelse af stedet. Udrustningen blev flyttet, og i fire dage boede vi på eskimoernes gamle boplads. Opstemte og inspireret af dette heldige fund var vi forberedte til den lange rejse.

Kajak-Sejladsen begynder

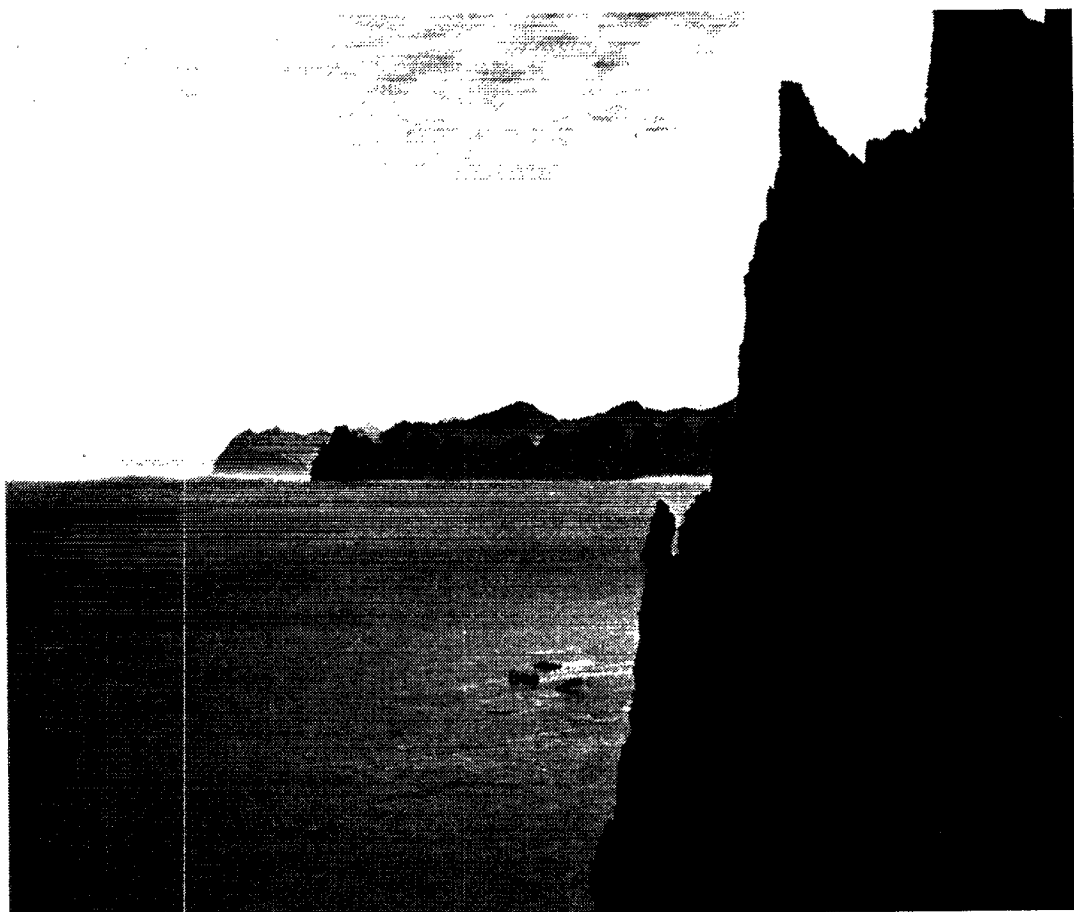
Det var med stor spænding, kajakken blev sat i vandet. Proviant til 40 dage, udrustning, ammunition, våben, videnskabeligt udstyr – alt vejede 152 kg. Kunne det være i kajakken? Den proviant, der skulle anvendes sidst, blev sammen med 300 kuverter pakket tæt i stævnen og agter ude. Kajakken kunne flyde. Kun 8 cm fribord var alt, og afsted gik det gennem tæt tåge med kompaskurs til den modsatte side af bugten.

På grund af polarstrømmen var rejsen planlagt fra nord mod syd, hvilket medførte, at vi stort set blot skulle holde os til kysten på styrbords side.

Det viste sig imidlertid ikke at være helt så enkelt, som man skulle tro. Blossville Kysten er meget stejl og uden fjorde. Det betyder, at storisen, som kommer drivende nordfra, meget ofte ligger tæt op mod land.

Når isen pakker langs kysten, er der stor risiko for at blive skruet i stykker. Vi skulle derfor være særdeles opmærksomme på isens karakter, dvs. at der skulle være tilstrækkeligt store havisflager, som kunne bære os og kajakken.

Gik vi udenom storisen betød det, at vi ofte måtte 15–20 km ud. Men værst af alt, fralandsvind kunne på få minutter

*Blosseville Kysten er meget stejl uden fjorde eller skær.
Derfor er det meget vanskeligt at sejle langs denne kyst.*

få hele isbæltet til at drive til havs. Det ville i en sådan situation være umuligt at forsøge at komme tilbage til kysten. Med polarstrømmen driver isen sydover og vi ville på den måde først være i stand til at komme tilbage til land flere hundrede kilometer sydligere.

Ekspeditionens opgave bestod i at finde og registrere hidtil ukendte eskimoboplader, samt at fotografere Blosseville Kysten. Derfor startede vi meget optimistiske med at gå gennem isen tæt under land. Ofte var der en smule landvand, det vil sige 3–5 meter åbent vand. Men når

kysten blev stejl, hvad den stort set var de første 500 km, pakkede isen helt op til klipperne. Med voldsomt besvær lod det sig gøre at komme igennem. Omkring næs kørte isen rundt som en karrusel, store og små isstykker mellem hinanden, hvor vi hvert sekundt kunne risikere, at kajakken blev presset i stykker af isens tryk.

Efterhånden som dagene gik, forstod vi at anvende storisen mere og mere konstruktivt. Når isen pakkede, tog vi kajakken op på en passende flage, ventede 6–10 timer til det igen blev højvande, så

løsnede isen sig en smule og vi kunne atter komme videre frem. Andre gange måtte vi vente i flere døgn. Teltet blev rejst, og mens vi sov, drev isen langsomt udefter og mod syd. På een nat kunne vi således drive 3-5 km med isen.

Ud for Kap Ravn, midt på Blossenville Kysten, havde vi siddet fast i isen nogle timer. På et tidspunkt kom der drivende et mindre isfjeld imod os. Det var gammel gletscheris, men det gav alligevel mulighed for at klatre seks meter op. Jeg tog chancen, og det kunne holde. Fra toppen så jeg det åbne hav 5-6 km længere ude. Når vi kravlede på isfjelde, ofte 15-20 meter til vejrs, søgte vi altid rutinemæssigt med kikkerten efter isbjørne. Pludselig opdagede jeg hele tre, kun 100 meter fra vores lejr. Det var en hunbjørn med to voksne unger på 2½ år.

Isen pakkede mere og mere. Det var en forfærdelig larm, ofte som høje skrig. Bjørnemoderen tog det tilsyneladende meget roligt, for efter kort tid indså hun det umulige at komme omkring i isen og lagde sig til at sove. Derimod var de to unger meget urolige.

De forsøgte mange gange at forcere isen med retning mod vores isflage. Men skruringerne var så voldsomme, at de heldigvis vendte om i tide. Vi var også en smule urolige. Nok havde vi før mødt bjørne, men hele tre store var mere end vi brød os om. Tiden gik langsomt. Det blev omkring midnat. Isen kørte stadig i store cirkler omkring os, mens vi langsomt drev til havs. Efter otte timer sammen med bjørnefamilien kom der endelig en smule spredning i isen. Roligt trak vi kajakken over et par store isflager. Ud gennem rådden gletscher-is, op over is-

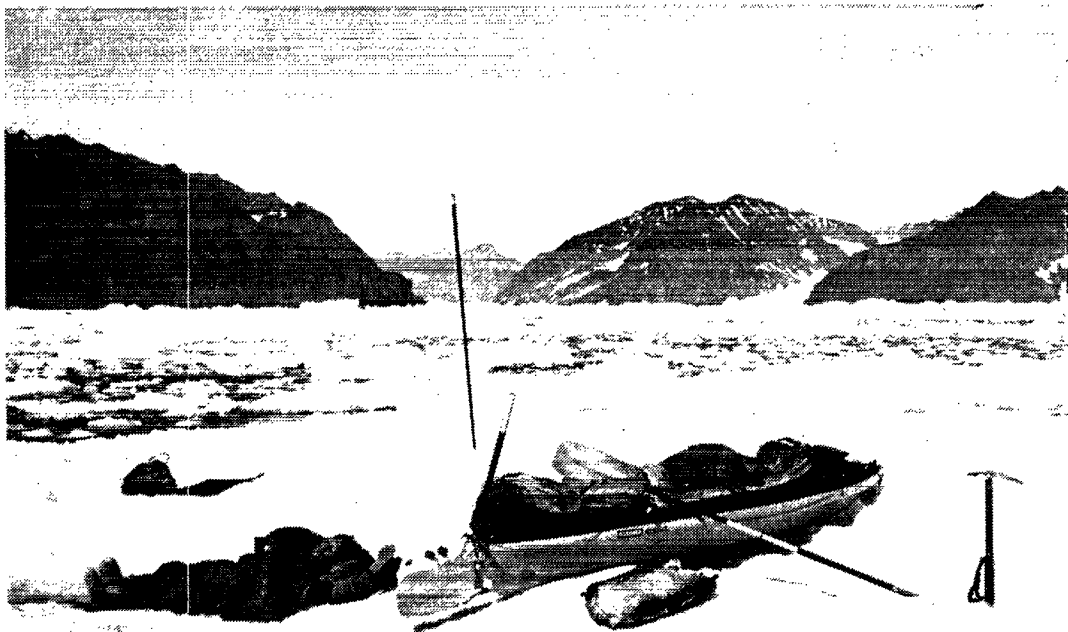
flagerne, ned igen, sådan fortsatte vi i to timer. Kajakken kom i vandet. Lette de over at være sluppet fri af isens kolde favntag og bjørnefamiliens selskab fortsatte rejsen syd på i det åbne hav.

Tre gange under ekspeditionen var det nødvendigt at passere storisbæltet for at komme igennem. Alle gange var det stabilt vejr, og vi kom efter mange timer atter ind til kysten gennem åbne revner.

Efter 20 døgn nåede vi til Kap Vedel, hvor vi på oprejsen fra Island fra fly havde droppet et depot. Det var med stor spænding at vi rundede kappet. En voldsom faldvind fra det tusinde meter høje fjeld sendte en orkanagtig vind mod os. Alle kræfter blev lagt i for at komme frem. Men hver gang, pagajen kom ud af vandet, drev kajakken tilbage. I korte perioder søgte vi læ bag store isfjelde.

Efter et par timers anstrengende roning kom vi endelig fri af de stejle klipper. Foran lå en lille vig, hvor proviantkasserne var blevet droppet en måned tidligere. Vi tog kurs vinkelret ind på kysten. Med et par spande vand i kajakken kom vi gennem brændingen og stod sikkert på land.

Det var et forfærdeligt syn. Kasserne var næsten mast under faldet. Bjørne, måger og ravne havde forsynet sig med vore lækkerier. Kunne det overhovedet lade sig gøre at komme videre? Heldigvis lå der uskadt en kasse ammunition, en del dåsemad og 20 liter petroleum. Efter nøje at have vurderet situationen, gennemgået provianten og ændret på rationerne, fortsatte vi rejsen. Sikkerheden bestod herefter i jagten. Det blev imidlertid ikke noget problem, for ederfugle, tejste, måger samt 40 kilo bjørnekød

Når isen pakkede omkring kajakken blev den taget op på en stor isflage. Her lærte vi at indrette os bekvemt mens isen pakkede omkring os. Den lange sorte stang er bådshagen, som blev anvendt til at skubbe på isen. Her er den anvendt som pejlepunkt.

blev et velmagende og nærende supplement til de ellers sparsomme pulverrationer.

Vi havde nu passeret den største del af den farlige Blosseville Kyst. Ismængden aftog mod land. Tre nye neo-eskimoiske og en paleo-eskimoisk boplads havde vi fundet. Omhyggelige fotoregistreringer og positionsbestemmelser var udført. Vi havde desuden foretaget mindre prøveudgravninger. Med i kajakken havde vi nu – sikkert emballeret i vandtætte plastposer – nogle enkelte fund, samt små stykker trækul til senere aldersbestemmelser. Ekspeditionens vigtigste opgave, at forsøge at finde nye boplad ved Blosseville Kysten var således lykke-

des fuldt ud. Desuden havde vi gennemfotograferet hele kysten med henblik på en senere illustration af G. C. Amdrups Ekspedition i 1900 og Ejnar Mikkelsens ekspedition i 1932.

Et fortryllende syn

Efter fire uger kom vi til Kangerdlugssuaq, den store fjord midtvejs mellem Scoresbysund og Angmagssalik. Det var et fortryllende syn. For første gang kom vi ind i en rigtig fjord.

Inden længe lå kajakken sikkert i læ for is og vind mellem de mange skær. Blosseville Kystens mørke, stejle basaltfjelde blev afløst af hundreder af små og store skær. Deres bløde, afrundede

To voksne isbjørneunger på drivisen. Mens moderen sov forsøgte de at komme til vores isflage, men rådden gletscheris hindrede dem deri.

former og venlige, lyse farver i gnejs og granit var fuldstændig overvældende. Vi gik i land på den gamle boplads, som Amdrup fandt i 1900. På lang afstand havde de små, kubiske vinterhuse med al tydelighed fortalt os om den livlige aktivitet på stedet for mindre end 200 år siden, spor efter eskimoer, der havde rejst på samme måde som os selv med kajak fra Scoresbysund.

Af lutter begejstring over dette syn styrtede vi op for at se på de gamle vinterhuse, så snart vi var ude af kajakken.

Utroligt velbevarede lå de i læ for vinden, orienteret mod solen og med en fantastisk udsigt ud af fjorden til havet. Pludselig hørte vi et par voldsomme dønninger rulle over klipperne. I et spring var vi nede ved kajakken. Men for sent.

Fyldt med vand var den allerede på vej mod havets bund.

Nu fulgte et par hektiske timer med at få alt bjerget i land. Det hele var vådt. Soveposer, tøj, fotoudstyr, mad, rifler. Det måtte tømmes for saltvand. Vi havde fået en alvorlig lærestreg om, hvad der ventede fremover. Alt blev lagt til tørre på de varme klipper, og først efter seks timer kunne vi fortsætte rejsen.

Vi havde fået oplyst, at der måske boede en fangerfamilie på Skærgårdshalvø, en lille udflytterboplads, som Ejnar Mikelsen anlagde i 1932, men som af forskellige grunde først blev taget i brug i 1966.

Med spænding så vi de små, primitive huse tone frem. Jo, der kom røg op af en skorsten. Men ingen mennesker

var at se. — Var de mon på fangstrejse?

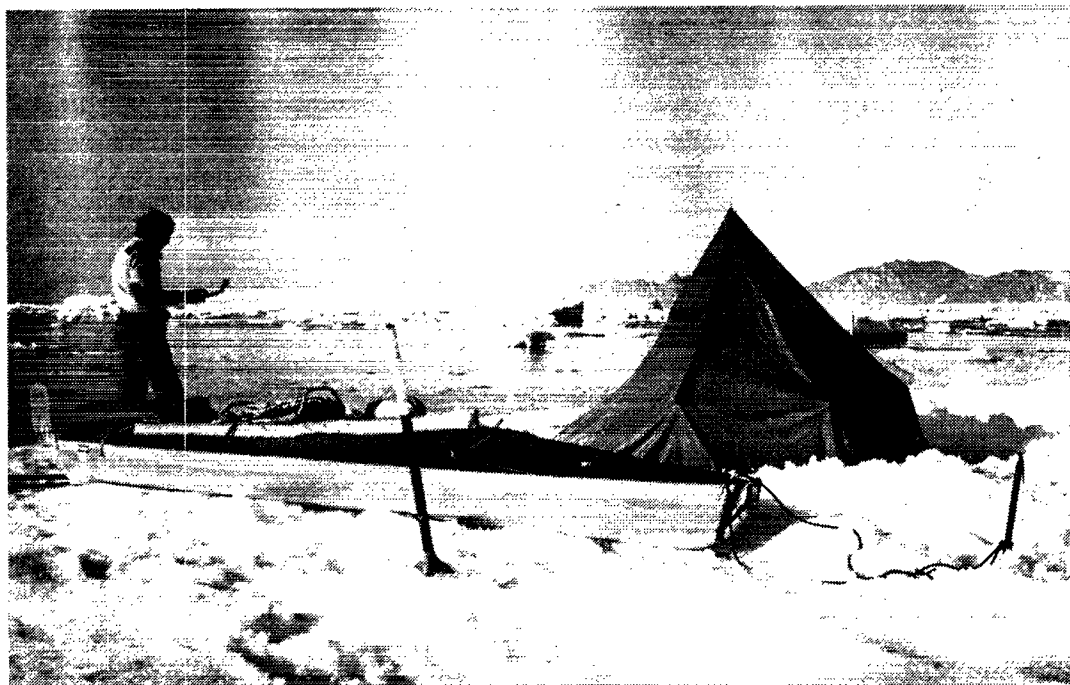
Med ét væltede det frem med børn og voksne. De så en smule skræmte ud. Vi var de første fremmede mennesker, de havde set i et helt år! Forsigtigt spurgte de, hvor vi kom fra, men fattede ikke, at vi virkelig var sejlet fra Scoresbysund. Da vi samme aften sad i deres lille, varme hytte, havde vi fået mattaq og sælkød, så vi knap kunne rejse os igen, begyndte de at spørge os ud om landet nord for. Mange timer gik med at fortælle om sæler, isbjørne, fugle, narhvaler og storisen ud for Blossesville Kysten.

Vi var nu nået halvvejs. Med mange gode råd om is og strøm syd for Kangerdlugssuaq og med fire kilo mattaq og tørret narhvalkød i kajakken tog vi afsked med den glade fangerfamilie.

Syd for øen Aputiteq havde vi i to dage været ude i storisen ca. 20 kilometer fra land. Isen var tæt. Vi kunne se 20–30 meter frem ad gangen, så måtte kursen ændres til en ny åbentvandsrevne. Vandet begyndte at blive tykt som olie. Tog kurs mod Aggas Ø, hvor de første skær begynder ca. 300 km nord for Angmagssalik. Isen blev mere og mere tæt, efterhånden som vi nærmede os land. Få kilometer fra land forsvandt solen bag fjeldene. Grødisen blev i samme øjeblik til nyis, som halvanden time senere var 2 centimeter tyk. Vi sad urokkeligt fast, indefrosset i nyisen, som nu begyndte at pakke.

Skarpt som glas gled de tynde flager hen over hinanden. Vi huggede løs med vores isredskaber. Små hundrede meter

*Nyisen hindrede os i at nå land flere gange i Skrækkens Bugt.
Teltet blev rejst på en flage og mens vi sov drev vi 5–6 km sydover.*

ude havde vi set en større, tyk isflage. Langsomt kom vi tættere. Da vi endelig trak kajakken op på flagen, var der et par dybe flænger i stævnen, hvor vandet langsomt sivede ind. Det blev tusmørke. Umuligt at fortsætte. Teltet blev rejst på flagen. Endnu en nat måtte vi tilbringe på den kolde is.

Næste dag var det meget smukt vejr. Alligevel fik solen først bugt med isen efter kl. 13. Vi tog omgående kurs ud efter. Her var der mere is, men risikoen for at fryse fast og blive „vinteren over“ var mindre. Rejserytmen blev ændret. De følgende mange dage kunne vi først sejle omkring middagstid på grund af nyisen.

Ud for Steenstrups Bræer 200 kilometer nord for Angmagssalik gik der betændelse i min højre pegefinger. Ved et uheld havde jeg skåret mig i figeren under flæsningen af en bjørn tre uger tidligere. Infektionen bredte sig meget hurtigt. Fingeren blev tre gange så stor. Jeg var ude af stand til at bevæge den, og det smertede voldsomt.

Men i to døgn måtte vi arbejde hårdt ude i storisen. Infektionen i hånden bredte sig. Blå og mørkerøde striber trak op efter. Der var gået blodforgiftning i hånden.

Endelig kom vi i land, tog en hviledag, hvor jeg fik rigelig brug for vores medbragte medicin. Følgende dag gik det meget bedre. Jeg kunne igen ro uden alt for store smerter.

Sidste etape

Jørn blev tydeligt påvirket af uheldet. Hvis det blev meget værre med min hånd, ville jeg ikke være i stand til at ro.

Dette kunne skabe alvorlige problemer. Det var derfor nødvendigt at vores uheld blev brugt på en positiv måde.

På alle ekspeditioner indtræder kritiske situationer *altid* henimod afslutningen. Opgaverne er løst, de største vanskeligheder overvundet, rejsen går mod sin afslutning, man sløves, og så indtræffer uheldet.

Vi havde nu en dårlig hånd at tage hensyn til. Derfor var det afgørende vigtigt, at vi begge hele tiden var opmærksomme og parate til at klare de farlige situationer, der kunne opstå på denne sidste etape.

Størst af alle vanskeligheder er naturligvis det psykiske pres, der uundgåeligt kommer til at præge to mænd, når de er sammen hver dag i 24 timer. På behændig måde tog vi derfor udgangspunkt i vor fælles situation. Hver dag begyndte vores samtale netop med det, som lå forude – det ukendte: Hvad ville vi opleve i dag, hvor langt kunne vi nå frem, ville vi finde eskimo-bopladser, o.s.v. Vi fik herigennem dyb forståelse og respekt for naturens storhed. Med den utrolige variation og inspiration naturen gav vores hverdag i kajakken klarede vi begge det psykiske pres der er farligst af alt på en ekspedition.

Da vi efter et par vidunderlige dage indenskærs nåede Sermiligaq ca. 100 kilometer nord for Angmagssalik, var vi ventet!

En lille dreng, Marate, havde i tre dage kigget efter os fra en fjeldtop. Han var heldigvis den første, som meldte vor ankomst. Mange stod ved havnen og tog imod. Maratzes mormor, Gudrun, omfavnede os begge og udbrød: Hvor er

Ankommer til bopladsen Kungmiut.

jeg glad for, at I er kommet frem, for det har været en meget lang rejse.

Oppe i hendes fine hus blev serveret en virkelig festmiddag. Mattaq og kogt sælkød med friske kvaner, hjemmebagt franskbrød med tyk margarine og marmelade. Mens vi spiste med glubende appetit, spurgte Gudrun, om vi dog ikke havde set mennesker ved Nualik. For der var jo engang mange deroppe. Og

om vi ikke havde set konebåden. Vi var jo kommet forbi Skrækkens Bugt, og sådan fortsatte hun bevæget i flere timer.

Samme aften kom vi igen til middag hos en dygtig fanger. Hele natten fortalte vi om rejsen. Alle detaljer skulle der berettes om. For os var det en stor glæde at fortælle om kajakturen til mennesker, der virkelig forstod rejsens betydning. De var ikke imponeret, for stor-

isen lever de med år efter år, men de var glade over, at det lykkedes for os at gennemføre den lange rejse med kajak på samme måde, som eskimoerne engang havde rejst.

Ekspeditionens resultater

Alene med gennemførelsen af kajakekspeditionen kunne det bevises, at neo-eskimoerne engang har været i stand til at passere Blosseville Kysten.

Ganske rigtigt havde vi med den tekniske udvikling fået mange moderne hjælpemidler til rådighed. Netop derfor er det væsentlig at omtale nogle af de forudsætninger, som har været baggrunden for planlægningen af ekspeditionen.

Havde ekspeditionen taget udgangspunkt i en ren sportspræstation, var det også muligt.

Opgaven ville da være at komme fra Scoresbysund til Angmagssalik hurtigst muligt. Med lette, moderne glasfiberkajakker, pulverrationer og en god fysisk træning, kunne sådan en rejse gennemføres på 4–5 uger.

Havde opgaven derimod været at rejse på „traditionel“ eskimoisk vis, ville det kræve 100 % koncentration om jagt. Med de store mængder af alle former for dyreliv, der findes på Blosseville Kysten, kunne et par dygtige kajakmænd og fangere også gennemføre en sådan rejse.

I begge tilfælde havde det midlertidigt været aldeles umuligt samtidig at gennemføre en „arkæologisk rekognoscering“.

Ekspeditionen blev derfor planlagt ud fra en forenklet syntese af de to forskellige måder at rejse på. Den nyeste udvikling inden for rejseteknik, arktisk beklæd-

ning, proviant m.v. blev anvendt. Opgaven bestod først og fremmest i planlægningen af provianten.

I kajakken kunne der kun være halvdelen af den nødvendige proviant, hvis der skulle udføres rekognoscering. Den anden halvdel måtte vi fremskaffe i form af jagt.

Havde vi „held“ med jagten, ville der blive tid til de planlagte undersøgelser. Svigtende jagten, måtte undersøgelserne vige frem for sikkerheden i at komme helskindet igennem!

Den egentlige arkæologiske rekognoscering havde desuden flere aspekter. Først og fremmest i form af konkrete beviser på, at der tidligere havde været eskimoer. Det kunne være vidnesbyrd som rævefælder, depoter, teltringe, vinterhuse og redskaber.

Men mindst lige så afgørende var de „fund“, som ikke blev gjort, og de lokaliteter som „ikke“ blev undersøgt!

Det var derfor af stor betydning, at udføre omhyggelige notater om alt, hvad vi foretog os på rejsen.

Første gang vi fandt tegn på eskimoer, var paleo-eskimoer på Turner Ø, som tidligere er beskrevet.

Bopladsen dækkede et areal på ca. 2.000 m² og bestod af 4 velbevarede teltringe, 2 dårlige teltringe, der var skredet ud p. g. af flydejord, samt to huggepladser. Hele bopladsen lå på et letskrånende terræn mod havet. Den gamle kystlinie var meget tydelig og lå ca. 8 meter tilbage fra den nuværende. Terrænet bestod udelukkende af store og mindre sten med grus imellem og uden vegetation. I den øverste teltring foretog vi en mindre prøvegravning, og vi fandt forskellige

redskaber og en del trækul i det gamle ildsted.

Fra bopladsen medtog vi i alt 69 redskaber bestående af odder, skrabere, stikler og mikroflækker. Fra huggeplads 2 blev der opsamlet mere end 400 afslag eller delvis ødelagte redskaber. De blev dog ikke taget med i kajakken på grund af plads og vægt. Alle fund tyder på DORSET kultur, men nærmere undersøgelser suppleret med C-14 prøver af det medbragte trækul vil kunne fastslå dateringen.

Omtrent 5 kilometer nord for Turner Ø i Rømer Fjord havde vi fået oplyst, at M. Slessor og C. Zibell i 1969 havde set nogle vinterhuse.

Vi fandt 3 vinterhuse og 3 køddepoter på et skrånende sydvendt terræn ca. 7 meter over havet. Alle husene var meget sammenfaldne og nærmest pæreformede. Vi udførte en fotogrammetrisk opmåling suppleret med en prøvegravning, hvor vi fandt en del trækul, men ingen redskaber. Efter ruinernes størrelse og form måtte det være Thule- eller tidlig Inugsuk-kultur? Men også herfra vil de medbragte trækulstykker kunne give svaret.

Foran de 3 vinterhuse på et ca. 30 meter let skrånende plateau, fandt vi 9 redskaber af kalcedon. Disse fund tilhørte efter al sandsynlighed samme periode, Dorset, som de fund vi havde gjort på Turner Ø.

Ved Kap Dalton lykkedes det igen at finde tegn på paleo-eskimoer. På et plateau ca. 25 meter over havet og 50 meter bag Amdrups gamle rejsehus, fandt vi 5 cm nede i mosset, det yderste af en odde, som var udført i kalcedon med en længde på 32 mm og bredde på 24 mm.

Trods ihærdige forsøg på at supplere dette fund, lykkedes det ikke. Der er imidlertid ingen tvivl om, at der findes mere. Hele Kap Dalton er særdeles velegnet for en paleo-eskimoisk boplads. Med 4–5 dages grundige undersøgelser af for og baglandet, kan der sikkert findes mere. Men tiden tillod ikke, at vi gik i gang med en sådan eftersøgning.

I Knighton Bugt 25 km syd for Kap Dalton, fandt vi på den sydlige side af bugten tre meget velbevarede rævefælder. De blev alle opmålt fotogrammetrisk.

I kajakken fulgte vi bugtens sydlige kyst ca. 6–7 km udefter. Herfra opdagede vi flere rævefælder på små næs. Yderst mod havet lå selve bopladsen. To meget store dobbelthuse fra Inugsuk-kulturen. Der blev foretaget opmålinger og prøvegravninger, hvor vi fandt trækul, mange ben- og grove stenredskaber.

Vi forsøgte at komme ind i D'aunay Bugt ca 50 kilometer syd for Knighton Bugt, men her blev vi standset af vinterfjordis. Bugten så imidlertid ud til at være velegnet for både paleo- og neo-eskimoiske bopladser.

Først i Søkongens Bugt, 150 kilometer syd for Kap Dalton, fandt vi igen en boplads. Den lå på en stejl, sydvestvendt skrænt, mindre end 2 kilometer fra det rejsehus, Ejnar Mikkelsen opførte i 1932. Der var to store- og et dobbeltvinterhus, alle fra Inugsuk-kulturen. Der blev udført fotogrammetriske opmålinger og prøvegravninger. Vi fandt trækul, mange marvkløvede knogler fra sæler, hvaler og bjørne, men ingen redskaber.

Vores tid tillod igen ikke at udføre detaljerede udgravninger. Men der er

ingen tvivl om, at der i de sammensunkne vinterhuse og i de foranliggende køkkenmøddinger findes store mængder af redskaber. Langs med bugtens sydlige kyststrækning så vi en del rævefælder.

Fra Søkongens Bugt og videre sydover blev der gennemført mange arkæologiske rekognosceringer, men fund eller tegn på eskimosk tilstedeværelse var der ikke.

I Wiedemanns Fjord blev begge sider af den 10 kilometer dybe fjord nøje undersøgt. Men vi måtte forlade fjorden ligesom Ejnar Mikkelsen i 1932, uden resultater!

På strækningen mellem Kap Ravn og Kivioqs Fjord sad vi fast i historien, hvorfor der ikke blev foretaget undersøgelser af denne strækning.

I Nansens Fjord forsøgte vi i 2 døgn at komme gennem pakisen ind til Søkongens Ø, men uden held. På Søkongens Ø og fjordene bag er der stor sandsynlighed for at finde både paleo- og neo-eskimoiske bopladser. Området er imidlertid meget stort og vil derfor kræve en speciel arkæologisk ekspedition.

På den nordlige kyst af I. C. Jacobsens Fjord fandt vi en rævefælde – forbindelsen mellem nord og syd var hermed sluttet. Det blev yderligere bekræftet med en udgravning, foretaget af Helge Larsen og Egil Knuth i 1935, af et Inugsuk vinterhus beliggende på en boplads i fjordens sydlige del.

På den af G. C. Amdrup fundne boplads på Skærgårds Halvø i 1900, blev der udført en gennemfotografering, men ingen prøvegravninger. Tilsvarende blev

udført på Nualik, „dødemands huset“, 300 kilometer nord for Angmagssalik.

Konklusion

Med de resultater „Kaptajn Ejnar Mikkelsens Mindeekspedition 1980“ medbragte, er der herefter ingen tvivl om den tidligere eskimoiske tilstedeværelse på Blosseville Kysten mellem Scoresbysund og Kangerdlugssuak.

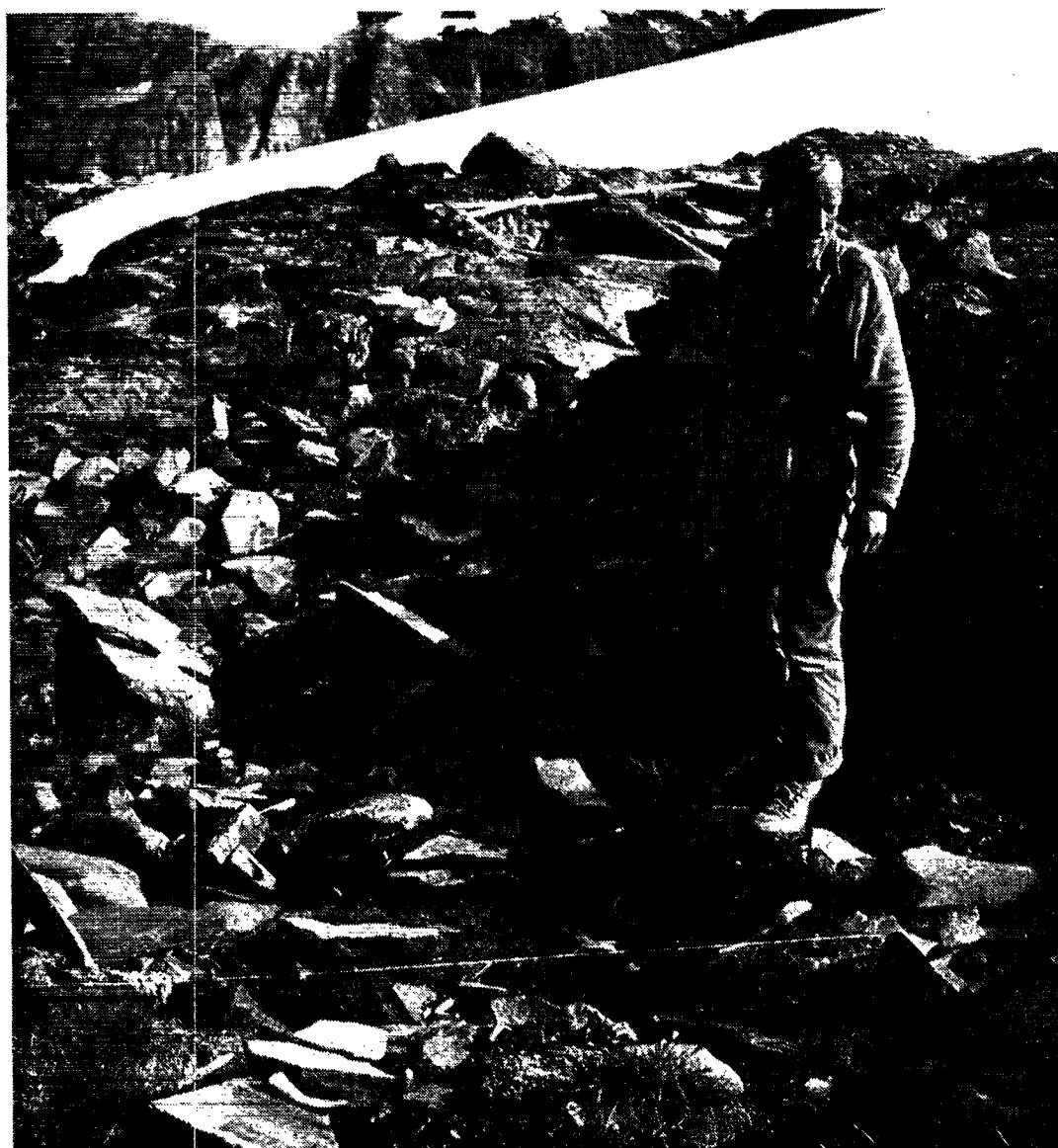
Paleo-eskimoiske fund på Turner Ø og Kap Dalton kan efter nøjere undersøgelser bevise, at de første eskimoiske indvandring sandsynligvis har fundet sted øst om Grønland!

Neo-eskimoiske fund i Rømer Fjord, Knighton Bugt, Søkongens Bugt og I. C. Jacobsens Fjord beviser, at der senere endog har været stor aktivitet mellem nord og syd.

Med de af ekspeditionen medbragte resultater, kan der herefter udføres omfattende arkæologiske undersøgelser af de nu kendte og registrerede bopladser.

Den tidligere formodet utilgængelige Blosseville Kyst er blevet „åbnet“, hvad den eskimoiske fortid angår! Den af ekspeditionen anvendte rejseteknik og jagt – bekræfter tillige denne teori.

Som afslutning skal bemærkes, at de øvrige opgaver, ekspeditionen havde påtaget sig: en gennemfotografering af Blosseville Kysten i forbindelse med G. C. Amdrups Kystekspedition i 1900 samt Kaptajn Ejnar Mikkelsens 2'den Østgrønlandsekspedition i 1932, ligeledes kan betragtes som fuldført.

Dødemandshuset på Nualik. I dag findes der ikke mange rester fra det hus som G. C. Amdrup fandt i 1899. Nualik-halvøen har gennem tiderne været meget besøgt og anvendt som boplads. 100 km nord og syd for findes der ikke brugbare steder til landgang. Der må efter al sandsynlighed findes paleo-eskimoiske redskaber i de nederste tørvelag.